

ẢNH HƯỞNG VẤN ĐỀ DÂN TỘC VÀ THUỘC ĐỊA TRONG LUẬN CƯƠNG CỦA V.I.LÊNIN ĐẾN HỒ CHÍ MINH TRÊN HÀNH TRÌNH TÌM ĐƯỜNG CỨU NƯỚC, GIẢI PHÓNG DÂN TỘC

NGUYỄN CÔNG LẬP
Học viện Chính trị khu vực II
PHAN THỊ MINH HIẾN
Trường Chính trị tỉnh Đồng Tháp

Nhận bài ngày 26/6/2021. Sửa chữa xong 3/7/2021. Duyệt đăng 6/7/2021.

Abstract

The article explains the influence of ethnic and colonial issues in V.I.Lenin's thesis on Ho Chi Minh's choice of saving and liberating his nation. Thereby, affirming the choice of saving the country and the people according to the trajectory of Ho Chi Minh's proletarian revolution is indispensable, in accordance with the development requirements of the Vietnamese revolution and development trend of the era. Moreover, the article affirms the meaning of Ho Chi Minh's choice of the path to save the country and liberate the people over the success of comprehensive innovation, synchronization and international integration, contributing to the failure of the enemy's conspiracy to destroy, distorting the Party's ideological foundation of the current period.

Keywords: Ethnic issues, colonial issues, Thesis of V.I.Lenin, Ho Chi Minh, national independence, socialism.

1. Đặt vấn đề

Cuộc đời của V.I.Lênin đọng lại trong tâm khảm Hồ Chí Minh bằng tình cảm và sự khâm phục. Người giác ngộ CNXH, chủ nghĩa cộng sản khi đọc bản Sơ thảo lần thứ nhất Những luận cương về vấn đề dân tộc và thuộc địa của V.I.Lênin đăng trên Tạp chí Quốc tế Cộng sản số 11, ngày 14/7/1920, trên báo Nhân đạo - cơ quan ngôn luận của Đảng Xã hội Pháp và được V.I.Lênin trình bày tại Đại hội II của Quốc tế Cộng sản (từ ngày 19/7 đến ngày 07/8/1920). Từ đây gọi tắt là Luận cương của V.I.Lênin. Đây là dấu mốc đầu tiên và cũng là dấu mốc lớn để Hồ Chí Minh đến với chủ nghĩa cộng sản, tìm thấy mục tiêu và con đường cứu nước, cứu dân kể từ khi Người đọc Luận cương của V.I.Lênin đó là con đường cách mạng vô sản. Luận cương đến với Người như một ánh sáng kỳ diệu, nâng cao về chất tất cả những hiểu biết, tình cảm cách mạng mà Người đã hằng nung nấu. Luận cương đã có tác động và ảnh hưởng trực tiếp đến sự thay đổi về hoạt động thực tiễn, về nhận thức, tư tưởng và gợi mở lý luận cách mạng cho Hồ Chí Minh trên hành trình tìm đường cứu nước, giải phóng dân tộc.

2. Nội dung nghiên cứu

2.1. Luận cương làm thay đổi hoạt động thực tiễn của Hồ Chí Minh

Hồ Chí Minh đọc Luận cương của V.I.Lênin vì tên đầu bài có liên quan đến vấn đề thuộc địa, điều này đã thu hút được sự chú ý và là vấn đề mà Người đã trăn trở, nhức nhối nhiều năm nhưng vẫn chưa tìm được sự giải đáp thỏa đáng. Trước khi đến với Luận cương của V.I.Lênin, chính thực tiễn sống, hoạt động và chiến đấu trên hành trình tìm đường cứu nước đã giúp Hồ Chí Minh nhận thức sâu sắc rằng, các cuộc cách mạng tư sản Mỹ, cách mạng tư sản Pháp, dù có ý nghĩa to lớn đối với lịch sử nhân loại nhưng đều là những cuộc cách mạng không triệt để, "Cách mệnh không đến nơi, tiếng là cộng hòa và dân chủ kỳ thực trong thì nó tước lục công nông, ngoài thì nó áp bức thuộc địa" [1, tr. 296]. Vì vậy, Người không đi theo con đường cách mạng tư sản vì đó không phải là tầm gương cho cách mạng Việt Nam.

Cách mạng Tháng Mười Nga 1917 bùng nổ và thắng lợi cũng là lúc Hồ Chí Minh trở lại Pháp. Cách mạng Tháng Mười là một hiện tượng mới trong lịch sử phát triển của xã hội loài người, nó chứng minh CNXH sẽ thay thế chủ nghĩa tư bản là một xu hướng khách quan và giai cấp công nhân là nhân vật mới đứng ở vị trí trung tâm thời đại để cải tạo xã hội cũ, xây dựng xã hội mới - XHCN và cộng sản chủ nghĩa. Tuy lúc này Hồ Chí Minh vẫn chưa thể nhận thức đầy đủ, sâu sắc về tính chất và ý nghĩa vĩ đại của cuộc cách mạng này.

Đến khi Hồ Chí Minh tham gia Đảng Xã hội Pháp - chính đảng duy nhất của nước Pháp bên vực các dân tộc thuộc địa như là một thử nghiệm đầu tiên về vận dụng quyền con người mà các cuộc cách mạng tư sản nêu ra để đòi các quyền tự do dân chủ tối thiểu cho nhân dân Việt Nam. Cụ thể, với tên gọi Nguyễn Ái Quốc, Hồ Chí Minh thay mặt cho “nhóm người yêu nước An Nam” gửi bản Yêu sách đến Hội nghị Vécxay, đồng thời được báo Nhân đạo và báo Dân chúng cơ quan ngôn luận của Đảng Xã hội Pháp cũng công bố toàn văn. Phương pháp đưa yêu sách ra trước công luận mang một hình thái mới: vừa yêu cầu Hội nghị quốc tế của nguyên thủ các nước xem xét về mặt pháp lý nguyện vọng của nhân dân An Nam; vừa tranh thủ sự đồng tình rộng rãi của nhân dân Pháp và cả nhân dân các nước thắng trận có đại biểu của chính phủ nước mình đến họp ở Vécxay. Bản yêu sách tuy không được Hội nghị xem xét, song nó đã trở thành mối dự cảm đầy lo âu đối với thực dân Pháp rằng: “Người thanh niên mảnh khảnh và đầy sức sống này có thể là người sẽ đặt chữ thập cáo chung lên nền thống trị của chúng ta ở Đông Dương” [2, tr. 81].

Trong thời gian tham gia Đảng Xã hội Pháp, Hồ Chí Minh nhận thấy vấn đề quan tâm hàng đầu đối với các đảng viên hướng về Quốc tế Cộng sản là vấn đề chuyên chính vô sản mà chưa phải là vấn đề dân tộc thuộc địa. Vì thế, Người luôn hướng các đảng viên trong Đảng Xã hội nhìn nhận vấn đề thuộc địa ở Đông Dương một cách thực chất và tích cực nhất. Điều này cho thấy, trên hành trình khảo cứu tìm đường cứu nước, Bác luôn nêu cao khát vọng giải phóng đất nước và thực hiện quyền tự quyết dân tộc. Song làm thế nào và bằng cách nào để đạt được mục tiêu đó, Hồ Chí Minh vẫn chưa tìm được câu trả lời. Đối với Người, con đường chân chính cho sự nghiệp cứu nước, giải phóng dân tộc vẫn còn ở phía trước của sự tìm kiếm.

Chỉ khi Hồ Chí Minh đến với Luận cương đã giải quyết hợp lý vấn đề dân tộc và giai cấp, không chỉ quan tâm giải phóng nhân dân lao động và vô sản chính quốc mà còn giải phóng các dân tộc bị áp bức, trong đó có Việt Nam, Người mới hoàn toàn tin vào V.I.Lênin, tin vào Quốc tế Cộng sản. Vì thế, trong bài phát biểu tại Đại hội XVIII Đảng Xã hội Pháp (Đại hội Tua, tháng 12/1920), với những bằng chứng chân thật, Người đã tố cáo sự tàn bạo của chủ nghĩa thực dân Pháp đã gây ra ở Đông Dương, lên án thực dân Pháp khi chúng dùng lưỡi lê chinh phục Đông Dương và trong suốt nửa thế kỷ, nhân dân Đông Dương bị áp bức, bóc lột, hành hạ và đầu độc một cách thâm hiểm. Người cũng kêu gọi: “Đảng Xã hội cần phải hoạt động một cách thiết thực để ủng hộ những người bản xứ bị áp bức”, rằng “Đảng phải tuyên truyền CNXH trong tất cả các nước thuộc địa... đánh giá đúng tầm quan trọng của vấn đề thuộc địa” [3, tr. 35].

Đến Đại hội Tua, Người đi tiếp một bước dứt khoát về tổ chức với việc bỏ phiếu tán thành Quốc tế Cộng sản, tức là đặt vận mệnh giải phóng dân tộc theo đường lối chính trị và tổ chức của Quốc tế Cộng sản, theo con đường cách mạng vô sản. Đây là một sự kiện lịch sử có ý nghĩa quan trọng, sự phát triển của cách mạng giải phóng dân tộc từ đầu những năm 20 của thế kỷ XX trở đi đã chứng tỏ sự lựa chọn của Hồ Chí Minh là sáng suốt. Người đã đặt nền tảng cho sự liên minh giữa giai cấp vô sản Pháp với các dân tộc thuộc địa ở Đông Dương cùng phát triển, cùng tiến công vào chủ nghĩa đế quốc Pháp. Sự kiện Hồ Chí Minh bỏ phiếu tán thành Quốc tế Cộng sản, tham gia sáng lập Đảng Cộng sản Pháp đã đánh dấu bước ngoặt quan trọng trong cuộc đời hoạt động cách mạng của Người. Từ chủ nghĩa yêu nước đến chủ nghĩa cộng sản, từ giác ngộ vấn đề dân tộc đến giác ngộ vấn đề giai cấp, từ một chiến sĩ giải phóng dân tộc thành một chiến sĩ cộng sản quốc tế. Chính Hồ Chí Minh, 40

năm sau nhìn lại sự kiện này, đã viết: "... cá nhân tôi, từ lúc đầu nhờ được học tập truyền thống cách mạng oanh liệt và được rèn luyện trong thực tế đấu tranh anh dũng của công nhân và của Đảng Cộng sản Pháp mà tôi đã tìm thấy chân lý của chủ nghĩa Mác-Lênin, đã từ một người yêu nước tiến bộ thành một chiến sĩ XHCN" [4, tr. 740].

Khi trở thành đảng viên Đảng Cộng sản Pháp, Hồ Chí Minh luôn tranh thủ mọi diễn đàn để đề cập đến vấn đề thuộc địa ở Đông Dương, góp phần tích cực vào việc xây dựng chính sách thuộc địa của Đảng Cộng sản Pháp. Trên các diễn đàn chính trị quốc tế, Người luôn đấu tranh bảo vệ tư tưởng của V.I.Lênin về vấn đề dân tộc và thuộc địa, đồng thời cố gắng thu hút sự chú ý của các tổ chức quốc tế đối với cuộc đấu tranh giải phóng dân tộc ở Việt Nam. Người nhấn mạnh vai trò quan trọng của cách mạng giải phóng dân tộc; về mối quan hệ giữa cách mạng vô sản phương Tây với cách mạng giải phóng dân tộc ở phương Đông; đồng thời Người cũng thẳng thắn phê bình nhiều đảng viên các Đảng Cộng sản ở chính quốc chưa thực sự quan tâm và hiểu đúng về cách mạng thuộc địa. Từ đó, Người kiến nghị: "Quốc tế Cộng sản cần phải giúp đỡ họ, tổ chức họ lại, cần phải cung cấp cán bộ lãnh đạo cho họ và chỉ cho họ con đường đi tới cách mạng và giải phóng" [3, tr. 311].

2.2. Luận cương đã thay đổi nhận thức và gợi mở lý luận về con đường cách mạng cho Hồ Chí Minh

Đến với Luận cương của V.I.Lênin và việc lựa chọn con đường cách mạng vô sản của Hồ Chí Minh đã giải đáp được câu hỏi lớn là làm thế nào để giành độc lập, tự do cho dân tộc và lựa chọn con đường, cách thức nào để xây dựng và phát triển đất nước phù hợp với xu thế mới của thời đại. Nói cách khác, với việc lựa chọn con đường cứu nước đúng đắn của Hồ Chí Minh đã giải quyết cuộc khủng hoảng về đường lối cứu nước, chống thực dân Pháp xâm lược đã kéo dài hơn suốt nửa thế kỷ của dân tộc Việt Nam.

Về mối quan hệ giữa cách mạng vô sản ở chính quốc với cách mạng giải phóng dân tộc, Hồ Chí Minh khẳng định: "Vận mệnh của giai cấp vô sản ở các nước đi xâm lược thuộc địa gắn chặt với vận mệnh của giai cấp bị áp bức ở các thuộc địa" [3, tr. 295] nên phải "Tuyên truyền và thực hành liên lạc với bị áp bức dân tộc và vô sản giai cấp thế giới, nhất là vô sản giai cấp Pháp" [5, tr. 3]. Khi vận dụng nội dung Luận cương của V.I.Lênin vào thực tiễn cách mạng ở thuộc địa, Hồ Chí Minh nhận thấy: "Chủ nghĩa đế quốc hiện đại đặt nền móng trên sự bóc lột hàng triệu người lao động ở các nước thuộc địa và nửa thuộc địa. Bởi thế, nó chỉ tan rã hoàn toàn và vĩnh viễn khi nào chúng ta phá bỏ được nền móng đó của lâu đài đế quốc chủ nghĩa" [1, tr. 136]. Theo Người: "Cuộc đấu tranh cách mạng của công nhân các nước tư bản trực tiếp giúp cho các dân tộc bị áp bức tự giải phóng mình, vì cuộc đấu tranh đó đánh thẳng vào trái tim của bọn áp bức;... Trong khi đó, cuộc đấu tranh cách mạng của các dân tộc thuộc địa và nửa thuộc địa lại trực tiếp giúp đỡ giai cấp vô sản các nước tư bản trong cuộc đấu tranh chống các giai cấp thống trị để tự giải phóng khỏi ách nô lệ của chủ nghĩa tư bản" [6, tr. 170]. Đây là nhận định tạo tiền đề, cơ sở để Hồ Chí Minh cho rằng, cách mạng thuộc địa không chỉ trông chờ vào kết quả của cách mạng vô sản ở chính quốc, hơn nữa cần phải chủ động và có thể giành thắng lợi trước và bằng thắng lợi của mình sẽ góp phần vào sự nghiệp cách mạng ở chính quốc.

Về nhiệm vụ của cách mạng giải phóng dân tộc, Luận cương đã gợi mở và được Hồ Chí Minh vận dụng sáng tạo khi xác định nhiệm vụ chủ yếu là đánh đuổi đế quốc xâm lược như "An Nam đuổi Pháp, Ấn Độ đuổi Anh, Cao Ly đuổi Nhật, Philippin đuổi Mỹ, Tàu đuổi các đế quốc chủ nghĩa để giành lấy quyền tự do, bình đẳng cho dân nước mình" [1, tr. 287]. Đặc biệt, Người chủ trương "Làm tư sản dân quyền cách mạng và thổ địa cách mạng để đi tới xã hội cộng sản" [5, tr. 1], gắn nhiệm vụ chống đế quốc thực dân, giành độc lập cho dân tộc với nhiệm vụ chống địa chủ phong kiến Việt Nam phản động, giành quyền dân chủ cho nhân dân.

Về lực lượng lãnh đạo và thực hiện cách mạng, Hồ Chí Minh đã tiếp thu quan điểm của Luận cương để xác định giai cấp công nhân lãnh đạo cách mạng, đặt dưới sự lãnh đạo của Đảng Cộng sản Việt

Nam để đoàn kết tất cả các giai cấp, tầng lớp mong muốn được giải phóng khỏi ách thống trị của chủ nghĩa thực dân. Người cho rằng, vì dân tộc cách mệnh thì chưa phân giai cấp, nghĩa là sỹ, nông, công, thương đều nhất trí chống lại cường quyền do bị áp bức mà sinh ra cách mạng, ai bị áp bức càng nặng, lòng cách mạng càng bền, chí cách mạng càng quyết. Kế thừa quan điểm của V.I.Lênin, Hồ Chí Minh còn xác định lực lượng của cách mạng Việt Nam là phong trào cộng sản và công nhân quốc tế, phong trào đấu tranh giải phóng dân tộc, phong trào hòa bình, dân chủ thế giới.

Cách đây 100 năm, Hồ Chí Minh đã bắt gặp những tư tưởng của V.I.Lênin về vấn đề dân tộc và vấn đề thuộc địa trong Luận cương. Nó trở thành “Chiếc cẩm nang thần kỳ” cho con đường cứu nước, cứu dân để Hồ Chí Minh tiếp thu, vận dụng và phát triển sáng tạo, đưa cách mạng Việt Nam đến thắng lợi. Độc lập dân tộc gắn liền với CNXH không chỉ là sợi chỉ đỏ xuyên suốt trong tư tưởng Hồ Chí Minh mà còn là mục tiêu, đường lối chiến lược mang tính nhất quán của Đảng Cộng sản Việt Nam qua các thời kỳ cách mạng. Theo đó, “Các năm 1930, 1945, 1954, 1975, 1986 đã trở thành những cột mốc lịch sử quan trọng cho sự lựa chọn con đường XHCN, tạo thành những sợi dây logic - lịch sử của con đường đi lên CNXH ở nước ta” [7, tr. 20].

Trong đường lối đổi mới đất nước, Đảng ta luôn kiên định với mục tiêu độc lập dân tộc gắn liền với CNXH, quán triệt và vận dụng sáng tạo, phát triển lý luận chủ nghĩa Mác-Lênin, tư tưởng Hồ Chí Minh phù hợp với điều kiện cụ thể của Việt Nam và những thay đổi mới của thời đại. Đảng ta ngày càng làm sáng tỏ hơn về mục tiêu, về con đường đi lên CNXH bỏ qua chế độ tư bản chủ nghĩa. Hiện nay, sự nghiệp đổi mới với nhiệm vụ đẩy mạnh công nghiệp hóa, hiện đại hóa đất nước ngày càng đi vào chiều sâu, đòi hỏi Đảng ta phải tiếp tục giữ vững và quán triệt sâu sắc con đường độc lập dân tộc gắn liền với CNXH mà Hồ Chí Minh đã lựa chọn; tiếp tục làm sáng tỏ hơn con đường đi lên CNXH ở Việt Nam trong bối cảnh toàn cầu hóa, quốc tế hóa và phát triển bền vững để xây dựng thành công chế độ xã hội “Dân giàu, nước mạnh, dân chủ, công bằng, văn minh”, con người được phát triển toàn diện.

3. Kết luận

Luận cương của V.I.Lênin đã ảnh hưởng sâu sắc làm thay đổi nhận thức và hoạt động thực tiễn của Hồ Chí Minh. Được tiếp xúc với Luận cương về vấn đề dân tộc và thuộc địa, Người đã tìm thấy ở đó con đường chân chính cho sự nghiệp cứu nước, giải phóng dân tộc đó là con đường cách mạng vô sản. Việc lựa chọn con đường giải phóng dân tộc theo tư tưởng cách mạng vô sản của V.I.Lênin đã giúp Hồ Chí Minh giải quyết cuộc khủng hoảng về đường lối cứu nước, giải phóng dân tộc kéo dài hơn suốt nửa thế kỷ. Lịch sử dường như đã chuẩn bị sẵn cho dân tộc Việt Nam đi vào thời kỳ hiện đại bằng miếng đất sẵn sàng được gieo trồng và bằng những nông phu sẵn hạt giống trong tay. Miếng đất ấy là nhân dân có truyền thống đấu tranh bất khuất; giống đó là chủ nghĩa Mác-Lênin; người thứ nhất gieo giống đó là Nguyễn Ái Quốc [8, tr. 40-41]. Do vậy, việc quán triệt tư tưởng Hồ Chí Minh về độc lập dân tộc và CNXH có ý nghĩa to lớn đến thắng lợi của sự nghiệp đổi mới đất nước và hội nhập quốc tế hiện nay.

Tài liệu tham khảo

1. Hồ Chí Minh, *Toàn tập* (tập 2), NXB Chính trị Quốc gia - Sự thật, Hà Nội, 2011.
2. Hồng Hà, *Thời thanh niên của Bác Hồ*, NXB Thanh niên, Hà Nội, 1976.
3. Hồ Chí Minh, *Toàn tập* (tập 1), NXB Chính trị Quốc gia - Sự thật, Hà Nội, 2011.
4. Hồ Chí Minh, *Toàn tập* (tập 12), NXB Chính trị Quốc gia - Sự thật, Hà Nội, 2011.
5. Hồ Chí Minh, *Toàn tập* (tập 3), NXB Chính trị Quốc gia - Sự thật, Hà Nội, 2011.
6. Hồ Chí Minh, *Toàn tập* (tập 11), NXB. Chính trị Quốc gia - Sự thật, Hà Nội, 2011.
7. Lê Hữu Nghĩa, “*Kiên định con đường đã chọn*”, Tạp chí Lý luận chính trị, số 01/2010.
8. Trần Văn Giàu, *Sự phát triển của tư tưởng ở Việt Nam từ thế kỷ XIX đến Cách mạng tháng Tám - thành công của Chủ nghĩa Mác-Lênin, tư tưởng Hồ Chí Minh* (tập 3), NXB Tổng hợp Thành phố Hồ Chí Minh, 2020.